

Synopse přednášky **VYBRANÉ SOCIOPROFESNÍ SKUPINY I.** / D.

Drápala

Téma **MLYNÁŘI**

- Mlýn – jedno z nejrozšířenějších technických zařízení venkova, díky náhonům také krajino tvorný prvek;
- Nejstarší forma drcení obilí na kamenech a ručních mlýnech, zlom s vynálezem vodního kola, Malá Asie, rozvoj Římská říše, horizontální vodní kolo (řecká oblast, Balkán), vertikální vodní kolo (na spodní nebo horní vodu) – římské dědictví, rozšířilo do západní a střední Evropy; další zlepšení v 15. století – vynález hasačertu a lepší osívání;
- Vodní mlýny: nábrežní, kolové, lodní; rozlišovány dle schopnosti mlet (na stálé nebo nestálé vodě); větrné mlýny (německý typ – beraní, sloupové, holanský typ), další specifické typy mlýnů: kašní, mlýn na kroupy, mlýn vybavený jahelkami, mlýn na prach; specifčnost koňských mlýnů, v modernější době drobné selské mlýny, často už na elektromotor;
- Další termíny: náhon, vantroky, zástava – ham, mlýnice, šalanda, mlýnské složení;
- Mlýnské kameny: nutno okřesávat, krajánek, české, německé, francouzské, odlišná kvalita a tvrdost;
- Postavení mlynářů – v vyšším patřím společnosti, majitelé mlýnů k respektovaným osobám, někdy majitel nebyl totožný s mlynářem – např. mlýn pronajímal nebo zaměstnával mlynáře; malá obliba kvůli obchodu s obilím, mlynářskému úroku atd.; ve středověku úřad místopřísežných mlynářů; mlynářská motivika i ve šlechtických erbech;
- Osazenstvo mlýna: mlynář – pan otec, mlynářka, stárek, mládek, prášek, krajánek;
- Uplatňování magických praktik;

L. BARAN: *Žrna, mlýny, šupiňáky na Valašsku.* Valašsko 2, 1953, s. 90 – 101.

J. DOUBEK: *Dochované větrné mlýny a mlýnky v České republice.* Brno 2005.

J. LANGER: *Mlýnská dolina 1. Tomkův mlýn.* Rožnov pod Radhoštěm 1983.

Z. MARKOVÁ: *Mlynářské desatero z Hlinecka.* Národopisné aktuality 9, 1972, č. 4, s. 339.

MICHALIČKA, V.: *Nález vodního mlýna v Brodovicích.* In: Historické mlyny a mlynské zaradenia. Ich prezentacia v múzeách v prírode. Pribylina 2006, s. 79 – 82.

L. MLYNKA: *Archaické mlyny a mlynárstvo v tradičném kultúre Slovenska.* In: Středověké a novověké zdroje tradiční kultury. Brno 2006, s. 59 – 74.

F. PÁRIS: *Názvosloví starého mlýna českého.* ČL 15, 1906, s. 186 – 189, 225 – 232, 292 – 295, s. 420 – 423.

F. PÁTEK: *Některé názvy součástí starých mlýnů českých.* ČL 11, 1904, s. 50 – 61.

L. ŠTĚPÁN – M. KŘIVANOVÁ: *Dílo a život mlynářů a sekerníků v Čechách.* Praha 2000.

J. VAŘEKA: *K historii našich větrných mlýnů.* Muzejní a vlastivědná práce 3 (73), 1965, s. 142 – 144.

R. VERMOUZEK: *Jak mlynáři vodu kupovali.* In: Sborník Technického muzea v Brně 3, 1980, s. 329 – 330.